

NIEUWSBRIEF #3

Community of Practice

Energiearmoede – Oktober 2022

Op 13 oktober 2022 vond de derde bijeenkomst plaats van de Community of Practice Energiearmoede (CoP). Alle deelnemende gemeenten waren wederom vanuit het hele land richting Utrecht gekomen om presentaties bij te wonen en ervaringen uit te wisselen met betrekking tot het vormen en vastleggen van integraal energiearmoedebeleid. De gemeente Enschede gaf op dit thema een presentatie en Vestia (woningcorporatie) deelde samen met Wijkz (welzijnsorganisatie) hun ervaringen van een pilot in Moerwijk West. Daarnaast heeft BZK weer vragen beantwoord van de gemeenten en een presentatie gehouden omtrent de invulling van het nieuwe Nationaal Isolatieprogramma.

In deze nieuwsbrief vatten we de belangrijkste lessen van de sessie samen

Informatie en updates vanuit BZK	▶
Vormen van programmasturing	▶
Integraal energiearmoedebeleid en bestuurlijke verankering	▶
Pilot Moerwijk-West: bankgesprekken in Den Haag	▶

Wilt u ook tussentijds vragen en ideeën kunnen uitwisselen? Word dan lid van de [LinkedIn-groep](#) van de CoP. Daar verzamelen we ook alle informatie.

Heeft u zelf een interessant of urgent knelpunt, of een onderscheidende aanpak waar anderen van kunnen leren? Het is nog steeds mogelijk die te bespreken in de CoP, ook wanneer u daar geen lid van bent. Mail uw case naar copenegiearmoede@berenschot.nl en we bespreken of en zo ja wanneer we deze kunnen agenderen.

Informatie en updates vanuit BZK

Verlenging bestedingstermijn

Het ministerie van BZK heeft begin juni een mail gestuurd om alle gemeenten te informeren over het totaalbedrag vanuit het Nationaal Isolatieprogramma 2022 en de additionele middelen voor de aanpak van energiearmoede per gemeente. De besteding van deze middelen door de gemeente moet uiterlijk 31 december 2024 zijn afgerond. Voorheen was deze datum 31 december 2023. De uitvoeringstermijn is echter verlengd in verband met het toekennen van 218,5 additionele middelen in juli 2022. Hiervan komt 150 miljoen uit de regeling aanpak energiearmoede en 68 miljoen vanuit het Nationaal Isolatieprogramma, zie onderstaande paragraaf.

Nationaal Isolatieprogramma

Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma is in 2022 dus reeds 68,5 miljoen euro verdeeld over de gemeenten voor de lokale aanpak. Voor dit bedrag, en de eerdere financiering vanuit de aanpak Energiearmoede, gelden dezelfde bestedingsvoorwaarden en hoeft er daarnaast niet afzonderlijk verantwoording afgelegd te worden over de bedragen.

Deze additionele middelen kunnen dus naast isolatie ook uitgegeven worden aan andere energierekening verlagende of energiebesparende maatregelen en hoeven niet per se aan isolatie uitgegeven te worden. BZK geeft aan dat het goed zou zijn als gemeenten de focus ook in 2022-2024 leggen op substantiële isolatiemaatregelen, daar waar dit kan en de beste oplossing is voor de bewoner. Lokaal maatwerk staat hierbij voorop. De afweging is aan de gemeente en zal moeten worden goedgekeurd door de gemeenteraad.

Voor de middelen die het Rijk vanaf 2024 vanuit het Nationaal Isolatieprogramma beschikbaar stelt, worden gemeenten in het voorjaar van 2023 verder geïnformeerd. Gemeenten hebben dan enkele maanden de tijd om een gedegen plan aan te leveren inzake de besteding van de middelen.

Meer informatie is te vinden op: <https://www.volkshuisvesting-nederland.nl/onderwerpen/aanpak-energiearmoede>

Vormen van programmasturing

Ter inspiratie voor het gesprek over integraal beleid dat de gemeenten in het tweede deel van de bijeenkomst hadden, heeft Berenschot een aantal vormen van programmasturing uitgewerkt en toegelicht. Zowel nationaal (zie vorige paragraaf) als lokaal worden namelijk veel verschillende vormen van programmastijlen gebruikt om thema's als de aanpak van energiearmoede vorm te geven.

Een programma wordt gezien als een tijdelijke manier van samenwerken, gericht op het nastreven van bepaalde doelen die bijdragen aan het verwezenlijken van een strategie of van maatschappelijke doelen. Programmamanagement richt zich op het dichterbij brengen van deze doelen met een samenhangend geheel van projecten en (lijn)activiteiten. In de praktijk kunnen grofweg de volgende soorten programma's en programmasturing onderscheiden worden:

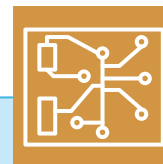
Regie

De programmamanager stuurt vooral op samenhang tussen activiteiten. De uitvoering is volledig belegd bij de samenwerkende organisaties, die ieder handelen vanuit eigen taken, rollen en verantwoordelijkheden. De rol van programmamanager is daarmee meer die van regisseur: sturen op samenhang tussen activiteiten en het ondersteunen en organiseren van gezamenlijke activiteiten en besluitvorming hierover.

Hybride sturing

De programmamanager stuurt deels op doelbereik en deels op samenhang tussen activiteiten waarvoor verschillende organisaties aan de lat staan. Bij hybride sturing is het – nog meer dan bij andere varianten – van belang om vooraf de programmascope scherp te stellen. Het moet immers voor iedereen duidelijk zijn wie waarvoor verantwoordelijk is, waarop het programma kan worden afgerekend en waarop en hoe partijen elkaar kunnen aanspreken op de voortgang.

Programmatische sturing

De programmamanager stuurt op doelbereik en uitvoering maakt direct onderdeel uit van het programma. Het programma beschikt over eigen budget en een dedicated programmateam. Sturing vindt volledig plaats vanuit het programma. Daarbij kunnen projecten en (lijn)activiteiten worden uitgebreid, aangepast of gestopt op basis van voortschrijdende inzichten.

Integraal energiearmoedebeleid en bestuurlijke verankering

Om het thema integraal energiearmoedebeleid in te leiden gaf de gemeente Enschede een presentatie over hun aanpak. In het actieplan van de Twentse regio werken meerdere gemeenten samen aan een inclusieve energietransitie. Binnen de integrale (gebieds)aanpakken van Enschede werken relevante partijen en disciplines (zoals ruimtelijke ontwikkeling, financiën, sociaal domein, warmte- en energietransitie) actief samen aan energiearmoede, onder leiding van een aangestelde projectleider. In de presentatie werd benadrukt deze samenwerking op te zoeken (zo nodig over gemeentegrenzen heen) en met veel daadkracht, gezamenlijk aan de slag te gaan.

Vervolgens gingen de gemeenten in vier groepen uiteen om de volgende vragen onderling te bespreken:

- Wat doet jouw gemeente om integraal beleid voor energiearmoede te ontwikkelen?
- Hoe wordt dit formeel (overeenkomsten, etc.) en informeel (interne samenwerking) ingevuld?
- Welke acties zijn ondernomen om het beleid bestuurlijk te verankeren?

De belangrijkste uitkomsten uit de gesprekken waren:

- Bijna alle gemeenten werken samen met het sociaal domein binnen de gemeente. Deze samenwerking wordt op verschillende manieren en met wisselende intensiteit vormgegeven. Waar de ene gemeente wekelijks overleggen organiseert met de verschillende domeinen, is er bij de andere gemeente wel onderling contact, maar zijn er redenen om deze niet nog verder te verdiepen.
- Hetzelfde geldt voor de samenwerking met maatschappelijke organisaties (en woningcorporaties). Ook deze worden als belangrijke partners in het geheel gezien en veelvuldig intensief betrokken bij de aanpak van energiearmoede. In sommige gemeenten worden deze organisaties, samen met onder andere sociaal domein, breed ingezet, bijvoorbeeld als een klankbordgroep. Dit vergroot de (interne) draagvlak van de plannen.
- Echter, in alle groepen kwam terug dat er ruimte is/moet zijn in het opzetten van de aanpak. Er is geen goed of fout in de mate van integraliteit van de aanpak. Wel is het aan te bevelen een keuze te maken en je programmaorganisatie daar helder op in te richten. Er is gebleken dat sommige gemeenten beter gedijen onder een grotendeels sectorale aanpak met enige afstemming over het eigen domein, bijvoorbeeld omdat de bijkomende administratieve, tijdsintensieve taken niet opwegen tegen het benodigde tempo en maatwerk. Daarentegen halen andere gemeenten juist alle domeinen (zoals duurzaamheid, fysiek, sociaal) bij elkaar, bijvoorbeeld middels een aangestelde projectleider of stuurgroep van wethouders, om de aanpak vorm te geven.
- Er kan worden gesteld dat de meeste gemeenten informeel invulling geven aan de samenwerking. Met name door een overlegstructuur in te bouwen, soms onder leiding van een aangestelde projectleider. Formeel vastleggen van integrale afspraken blijkt in de praktijk lastig. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de problemen die gemeenten ervaren wanneer er wordt gepoogd één brief vanuit meerdere wethouders naar de raad te sturen, gerelateerd aan hetzelfde onderwerp.
- In bijna alle gemeenten is de energiearmoede-aanpak inmiddels wel ingestemd door de raad. In die zin vindt wel formele besluitvorming omtrent het energiearmoedebeleid plaats. Deze verankering is nodig om ervoor te waken dat er continuïteit blijft, ook in het geval er een nieuwe urgentie binnen de gemeente ontstaat.

Pilot Moerwijk-West: bankgesprekken in Den Haag

In de gemeente Den Haag voert woningcorporatie Vestia samen met welzijnsorganisatie Wijkz (en ondersteunt door Parnassia) gesprekken met bewoners van de 753 woningen in de wijk Moerwijk-West, die gerenoveerd gaan worden naar energie-label A. Tijdens deze 'bankgesprekken' wordt geluisterd naar de wensen en eventuele andere problemen van de bewoners.

Hiervoor zijn de volgende doelen gesteld:

1. We spreken 1.100 volwassen bewoners 'achter de voordeur' van huishoudens waar naar schatting 250 kinderen wonen met betrekking tot hulpvragen, talenten en betrokkenheid bij de buurt.
2. Bij 66% van de bewoners vindt een follow-up plaats in de zin van het oppakken van een hulpvraag, toeleiding naar passende voorziening, ondersteuning bij de inzet van talent of ondersteuning van initiatieven voor en door de buurt.

Met de bewoner worden haalbare en beïnvloedbare doelen afgesproken.

3. 80% van de geformuleerde doelen zijn bij afsluiting van de cases behaald.
4. Circa 25% van de gesproken bewoners is te activeren voor vrijwilligerswerk of enige vorm van participatie in de buurt en/of wijk.
5. Minimaal 25% van de bewoners zal extra hulp krijgen op het gebied van financiën.

In de bijgevoegde slides bij deze nieuwsbrief zijn de uiteindelijke resultaten te zien. Daarnaast vind je hier ook meer informatie over de methodiek, lessons learned, (neven)effecten en de meerwaarde/succesfactoren van de aanpak.